

Pygamberimiz hakda dogrudyr öýdülýän 10 ýalñyşyň dokuzynjysy

Category: Kitapcy,Nukdaýnazar,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 24 января, 2025

Pygamberimiz hakda dogrudyr öýdülýän 10 ýalñyşyň dokuzynjysy
PYGAMBERIMIZ HAKDA DOGRUDYR ÖÝDÜLÝÄN 10 ÝALÑYŞYŇ DOKUZYNJYSY

Dokuzynjysy – Pygamberimiziň (s.a.w) öz ogullygynyň aýalyna göz dikendigi we bu boýunça aýatyň indirilendigi baradaky pikir..

Gürrüni gidýän «Ahzab» süresiniň 37-nji aýaty şudur:

«Hany, birmahallar özüne hem Allanyň nygmat beren hem-de seniň ýagşylyk eden kişiňe: «Aýalyňdan aýrylma, Allanyň gazabyny üstüne çekmekden çekin!» diýipdiň-de, Allanyň aýan etjek zadyny içiňde saklap, adamlaryň gepine galmakdan gorkýardyň. A gorkmalyň bolsa, diňe Alla bolmalydy. Netijede Zeýd ol aýal bilen aýrylyşanda Biz seni oňa öylendirdik, gelejekde ogullyklarynyň aýrylyşan aýaly bilen goş birikdirmek meselesi ýüze çykanda möminler kyn ýagdaýa düşmesin. Şeýlelikde Allanyň emri tejribe edildigi bolýar».

Şu aýatyň inen döwründe «Zeýd Muhammediň ogludymy, ogullygydy? Öňki gul ýokary gatlakdan bolan arap gyzyna (Zeýnep binti Jahş) nädip öýlenip bilýär? Aýdaly, öýlenenem eken-dä, ony nädip kowmaga milt edip bilsin? Aýdaly kowupdyram-da, pygamber ýaly adam onuň kowan aýalyna nähili öýlenýär? Muhammet (s.a.w) onuň we biziň nämämiz bolýar?» diýen ýaly «synpy we gelip çykyş tapawudyna seredýän gyýa gözlüligiň» ysy gelýän çekismeler bar.

Üns berýän bolsaňyz, aýatlarda arkasy alynýan kişiniň Zeýnep ýa-da Muhammet pygamberden (s.a.w) zyýada adynyň ýörite tutulyşyndanam görnüşi ýaly Zeýddir.

Muhammet pygamberiň (s.a.w) ony Zeýnep bilen nikalaşdyrmaga eden synanşygy bilen başlan reformasy Allanyň onuň aýrylyşan

aýaly bilen bu gezek Muhammet pygamberi (s.a.w) nikalaşmaga çakylygy bilen aýdyňlyga gowuşdyrylýar.

Munuň şowagtky jemgyýetde geçerli sosial status nukdaýnazardan berýän manysy pikir edilişinden has uludyr. Şeýle: Zeýd öñki gul we ogullyk, hasam beteri taýpasyz. Şowagtky geçerli sosial status garaýsy taýdan ony gorap biljek taýpasý ýok. Ýagny hiç kimi ýok, pakyr-pukara biri. Bular ýalylar jemgyýetde ýekeýalňyz bolýar, sylagy-hormaty bolmaýar, äsgerilmeýär. Eneatalarynyň ady tutulyp çagyrlımaýar, begzada arap taýpasyn dan bolan gyza öýlenmegine-hä hiç kimem oñlamaýar, öýlenäýen ýagdaýynda-da alan aýalyny kowma hukugy elinden alynýar, kowaýan ýagdaýynda-da onuň kowan aýaly bilen nikalaşmak «taýpanyň ar-namysynyň ýere döküldigi» hasap edilýär. Belli bir derejede asly ýitip gider ýaly edilip, geçmişleri we maşgala baglaşyklary doly ýitirilmek, ýok edilmek islenýär.. Ine, şeýle ýagdaýdaky birini, garyp-gasarlar, ýoksullary, kerleri, körleri, maýyp-müjrübi, ogullyklary, diriligine ýere gömgen gyzjagazlary, alnyp satylýan aýallary, gullary we ş.m-leri, jemgyýetde näçe pakyr-pukara we hossarsyz, haky iýlen, elinden çöregi alınan kim bar bolsa, barsyny goramagy we goldamagy missiýa edinen «hossarsyzlaryň hossary» bolan Allanyň Kitaby oña eýe çykýar we hut Zeýd diýip at berip, agalyk sürüji taýpa kureýşden birine öýlenip, ondan öz islegi bilen aýrylyşmagy we onuň aýrylyşan aýalyna ýene şol agalyk sürüji taýpadan bolan birine öýlenmegi kadaly ýagdaýa getirilýär. Çünkü Zeýd bilen Zeýnebiň goş birikdirmegine pygamber öňaýak bolupdy, muňa garşıy çyksalar, pisint etmändi. Aýrylyşmalaryna-da özi garşıy çykanam bolsa, bolmandy. Aýat pygamberimiziň (s.a.w) oña öýlenmegini şeýle delillendirýär: “Biz seni oña öýlendirdik, gelejekde ogullyklarynyň aýrylyşan aýaly bilen goş birikdirmek meselesi ýuze çykanda möminler kyn ýagdaýa düşmesin.»

Diýmek, hem-ä öñki gul, hemem ogullyk bolan Zeýdiň nikalaşma we aýrylyşma meselesi «azatlaşdyrylandan» soň, gezek onuň talagyny beren adamy bilen nikalaşyp nikalaşmazlyk meselesine gelxär. Çünkü agalyk sürüji kureýş taýpasý öñki guluň kowan aýaly bilen nikalaşmagy masgaraçylykly ýagdaý hasap edýär.

Muhammedem (s.a.w), Zeýnebem kureýşdendi. Zeýd bolsa kureýşiň bir tiresi beýlede dursun, kureýslere ýanaşýn ýeri ýokdy. Ol Mekgäniň daşyndan (Ýemenden) getirilip alynan, zyňylan bir guldý. Pygamber ony ilki ýörite nikalap, soňra aýrylyşma ýaly meselede sosial status taýdan azatlyga çykardı.

Diýmek, mesele aslynda synpy mazmunlydyr. Mesele, Zeýdiň erkinleşdirilmegidir. Kuranda onuň adynyň açyk we diňe şoňa mahsus ýagdaýda geçišindenem görnüşi ýaly Zeýd Kuranda gullaryň azatlyga çykarylmaklarynyň hakyky simwolydyr.

Häzirki wagt üçin Muhammet, Zeýd, Zeýnep hemmesi birwagt bakyýete göç eden adamlar. Eýsem, aslynra maşgala pynhanlygyna aralaşyp, bizi onçakly gyzyklandyryp durmaýan bu waka näme maksat bilen Kurana alynyp, ymmatyň, hususanam adamzadyň üns merkezinde galar ýaly edilipdir. Bu taryhy wakanyň üstünden berilmek islenýän köptaraplaýyn signallar näme? Görnüşi ýaly bu waka arkaly Kuran soňky asyrlara şu signallary berýär:

Ogullyklar öz ogluň ýerini tutup bilmez. Adamzadyň puşty biribirine garyşmaly däl. Tokaýdaky haýwanlar ýaly kimiň kime degişlidiginiň, kimiň kimden gelýändiginiň belli bolmadyk jemgyyetçilik durmuşy adamzadyň neberesini howp astyna salýan ýagdaý bolup, nesil howpsuzlygy taýdanam ylalaşyp bolmajak zatdyr. Şonuň üçinem her kesi öz ene-atasynyň ady bilen çagyryň. Belli däl bolsa belli ediň, gerek bolsa gelip çykyşy anyklaşdyryan resminamalary taýýarlaň.

Yetim-ýesirlere, dereksiz ýitenlere, hossarsyzlara, köceki çagalara we ş.m.-lere eýe çykyň. Hatda gerimiňizi hasam giňeldip, eýesiz, mahrum we ýekirilen maşgalalara-da eýe çykyň. Goragçy doganlyk maşgalalary, agalary, uýalary ediniň. Mümkinciliğiňiz barlar perzentligem edinip biler, emma perzentlikleriňizi öz çagalaryňzyň ýerine goýmaň. Ene-atalary belli däl bolsa, anyklaň. Olary öz ene-atalarynyň ady bilen çagyryň. Olara ene-atalarynyň başgadygyny, olara ýanlarynda dost-dogan hökmünde galandyklaryny aýdyň. Adamlara söýgi we merhemet bilen gujak açyň, mümkünçilikleriňizi paýlaşyň, bölüşiň.

Ýanyňzda perzentlik hökmünde ulalan çagalar netijede öz çagaňyz däldigi üçin öz çagalarynyz üçin geçerli hukuklar

olara geçerli däldir. Mysal üçin, öz çagaňzyň (aýrylyşan) ýanýoldaşlary bilen nikalaşyp bilmeýsiňiz ýaly, ogullyklaryňzyň (aýrylyşan) ýanýoldaşlary bilen nikalaşyp bilersiňiz. Bular ýaly meselelerde käbir jemgyyetlerde bar bolan nädogry ikirjiňlenmelere garşı goreşmekden çekinmäň. Başgasynyň ýanynda perzentlik hökmünde ulalan biri öñ gul bolanam bolsa, şeýle däl biri bilen nikalaşyp biler. Jemgyyetde perzentlik hökmünde ulalanlara gyáa göz bilen garap, öweý çemeleşmesini etmäň.

Olary hiç kimsiz, ýetim we pakyr-pukara saýyp, baý, begzada we baý maşgalalardan kem tutmaň. Olaryň başgalardan ýekeje tapawudy bar, olam «öz ene-atalarynyň ýanynda yetişmändikleridir».

Ha özüňki bolsun, ha öweý, ähli goş birikdirmelerde taraplaryň biri-birini söýmegine, isleg-meýline we duýguçyl ýakynlygyna üns bermeli. Netijede iki kişiniň arasynda iňňän şahsy gatnaşyk bolan maşgala kim bolanda-da başgalaryň hatyrasyna gurulmaly zat däl...

Rejep İHSAN ELIAÇYK. Taryhy makalalar